

**Haydarpaşa'dan İzmir'e
Tarih Söyleşileri**

Zeki Arıkan

Tarihçi
KİTAPÇI

Tarihçi Kitabevi Yayınları: 33
Tarihçi Kitabevi Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Necip Azakoğlu

Editör : Ayşe Görkem Kozanoğlu
Sayfa tasarımı : Nevin Azakoğlu
Kapak tasarımı: Zeynep Arıkan

Birinci baskı: Ocak, 2013
Boyutlar: 13.5 x 21 cm
Sayfa sayısı: 312

Baskı ve Cilt:
Kitap Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. 123 Kat 1
Topkapı / ZEYTİNBURNU - İSTANBUL
+90 (212) 482 99 10
Sertifika no: 16053

ISBN: 978-605-4534-24-1

© Yayın hakları Tarihçi Kitabevi'ne aittir.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Tarihçi Kitabevi
www.tarihcikitabevi.com
Moda Caddesi No: 104/A Moda / KADIKÖY-İSTANBUL
Tel: 0 216 418 68 86
GSM: 0 530 370 74 11
E- posta: info@tarihcikitabevi.com

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	9
HAYDARPAŞA'DAN	13
HAYDARPAŞA YANGINI	15
İZMİR	21
XVIII. - XIX. YÜZYILLARDA İZMİR	23
ATATÜRK VE CUMHURİYET	37
ÇANAKKALE'NİN YARATTIĞI KAHRAMAN	39
DR. ABDULLAH CEVDET	45
ESKİ İDDİALAR, YENİ SAVCILAR	49
TÜRBAN VE KADIN HAKLARI	52
KÜLTÜR VE SANAT	57
KRALİÇE'NİN ŞİFRESİNİ ÇÖZENLER	59
BİLİMİN İZMİR'DE BİR ÖNCÜSÜ: SEYDİŞEHİRLİ	
MAHMUT ESAT EFENDİ (1855-1918)	63
SOSYOLOG MEHMET İZZET VE İZAFİYET/	
GÖRELİLİK KURAMI	68
MİMAR SİNAN CAMİLERİ	72
MUHTEŞEM YÜZYIL	74

ŞEYH BEDREDDİN	77
TOPKAPI SARAYI'NDAKİ ORG	81
TÜRKÜLERİN GÜCÜ	86
EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN VE KÜÇÜK PAŞA	92
AYDINLANMA YOLUNDA	105
BİR AYDININ PORTRESİ	107
ÇAĞININ SIRADIŞI YAZARI EVLİYA ÇELEBİ ÜZERİNE	113
FATİH SULTAN MEHMET VE ANTİK DÜNYA	120
HASAN ÂLİ YÜCEL VE PROF. ALBERT GABRİEL	125
YÜREKLİ BİR AYDINLANMACI	135
VEDAT GÜNYOL - ORHAN BURİAN BİR DOSTLUĞUN ÖYKÜSÜ	139
YİNE ORHAN BURİAN	162
ZİYA GÖKALP VE ŞEYHÜLİSLAMLİK BİR CUMHURİYET AYDINI	172
GÜNDELİK YAŞAM	179
LALENİN YOLCULUĞU	181
ALTIN, GÜMÜŞ, BAHARAT	184
PİRİNCİN TANELERİ	188
PATATESİN LEZZETİ	192
OKUDUKLARIM	195
FRANZ TAESCHNER VE ANADOLU YOLLARI	197
BİLGİSAYAR VE BİZ	200
CEM SULTAN ARAŞTIRMALARINA YENİ BİR KATKI	204

YENİ BİR İSTANBUL KILAVUZU	212
SCHWEİGGER'İN İSTANBUL YOLCULUĞU	219
KAPADOKYA'NIN KEŞFİ	225
HİNT OKYANUSU'NDAN PORTEKİZ'E KARA YOLCULUKLARI	233
KARAYAZICI ABDÜLHALİM-DELİ HASAN İSYANI	239
KELEMEN MİKES, PRENS RAKOCZİ VE TÜRKLER	244
MEHMET BAŞARAN VE HASAN ÂLİ YÜCEL	251
SAKALLI CELAL EFSANESİ	260
AYVALIK ÜZERİNE	264
ŞEHİR DÜŞTÜ	274
YİTİRDİKLERİMİZ	283
ZİYA BÜYÜKKAYALAR'IN ARDINDAN	285
PROF. DR. ALİ MENTEŞ'İ UĞURLARKEN	287
ALİ EKREM ERKAL(1927-2010)'IN MİRASI	289
YAPICI'YI UĞURLARKEN	292
PROF. DR. SERAP YILMAZ(1949-2008)	295
YILDIZ SERTEL	297
DİZİN	299

YÜREKLİ BİR AYDINLANMACI

1952 yazında Prof. Orhan Burian (1914-1953) bilinmez bir aceleyle bitirmeye çalıştığı yurt gezilerinden birine daha çıkıyordu. Bir yıl önce Orta Anadolu'yu, Hititlerin başkentini gezmiş, Torosları aşarak Antakya'ya kadar uzanmıştı. O yıl ise Troya'yı dolaştı ve oradan Edremit'e giderek Başaranlar'ın konuğu oldu. Sonra Mehmet Başaran'la birlikte Bergama'ya gitti. Müze müdürü Osman Bayatlı kendilerine büyük ilgi gösterdi. Orhan Burian'ın programında Çavdarhisar'ı da gezmek vardı. Gittiği her yerde ilkokul öğretmenleriyle yakın iletişim kuruyordu ki bunlar genellikle Köy Enstitüsü çıkışlı gençlerdi. Gezilere çıkmadan önce göreceği yerlerle ilgili derin araştırmalar yapıyordu. Nitekim Çavdarhisar'da kendisini tanıyan Mustafa Ertaş, köyünün tarihini o gün ondan öğrenmişti. Arşivinde bulduğum bir nottan anlaşıldığına göre, Çavdarhisar'la ilgili bütün yerli ve yabancı kaynakları belirlemiş ve bunları gözden geçirmiştir.

Ankara'ya dönen Burian, midesindeki rahatsızlığın giderek artması üzerine hekime başvurdu. Şüphelerinde haklıydı. O menhus hastalık için kemirip duruyordu. Hemen ameliyat olması gerektiği kendisine söylendi. Ertesi gün ameliyat olacaktı. Evdekiler hiçbir şeyden habersiz onu bekliyorlardı. Sofraya oturulacaktı. Durumu kısaca anlattı. Şimdi hastaneye gideceğini, ertesi gün gelmelerini söyledi.

Bu duyarlı insan, aile bireylerini üzdüğü için perişandı. Çantasını hazırladı. Birkaç maddelik vasiyetnamesini yazdı. Günlüğüne son cümlelerini ekledi: Ölümünden korkmuyordu, ama hastalığın uzun sürmesinden ve ölümün yavaş gelmesinden kaygılanıyordu. Yıllar sonra ölümle pençelenen Burian'ın yakın arkadaşı Vedat Günyol da bu satırların yazarına “*Ölümden korkmuyorum, çünkü o bir çizgidir*” diyecektir.

Burian, ilk ameliyattan sonra ayağa kalktı, öğrencilerine, kitaplarına ve Ufuklar'ına kavuştu. Bu mutlu günler ne yazık ki uzun sürmedi. Mart 1953'te yeniden hastaneye yattı. İğne ipliğe dönmüştü. Öyle ki kendisini hasta yatağında, kapı aralığından gören Ataç, ürpermiş, artık bu acıyı çekmemesi için bir an önce “kurtulması” dileğinde bulunmuştu. Beklenen saat 5 Mayıs'ta çaldı. Kırkın eşliğindeki genç adam son nefesini vermişti. Öğrencileri, arkadaşları, yabancı dostları derin bir acıya boğuldu. Doktor Adnan Adıvar, “*Orhan Burian'ın ölümüyle genç bilim ve genç erdem büyük bir kayba uğramıştır*” derken ne kadar haklıydı...

Burian'ın kısa yaşamı inanılmayacak kadar verimli geçti. Ülkede hümanist ve özgür bir düşüncenin kökleşmesine çalıştı. Shakespeare'in ve daha nice ünlü yazarın (Barrie, Miller, Huxley, O'Neill, Synge) kahramanlarına Türkçe konuştu. Tagore'un “Bahçevan”ı da onun güzelim Türkçesiyle dilimizde yepyeni bir anlam kazandı. Burian, deneme ve eleştiri türünde dikkate değer örnekler verdi. Bütün bunların ötesinde bilimsel alanda özgün araştırmalara imza attı. Ufuklar (sonradan Yeni Ufuklar), dergi yayıncılığında ileri atılmış bir adımdır.

Yabancı dergilerde yazdığı makalelerle Türk romanını,

şiiirini ve tiyatrosunu İngiltere'den Latin Amerika'ya kadar bütün dünyaya tanıttı. Yazıları İspanyolcaya bile çevriliyordu. Thomas Hardy üzerine yaptığı kitap boyutundaki İngilizce araştırması İngiltere'de büyük bir ilgiyle karşılandı. Bugün çok güncel olan bir konu, yani Batı dünyasında "Türk imgesi" de yıllar önce, sistemli olarak onun tarafından ele alınıp işlenmiştir. Ünlü İngiliz doğubilimcisi H. Bowen'dan çevirdiği "Türkiye Hakkında İngiliz Tetkikleri", imzasız çıktı. Bütün Avrupa ülkelerinin edebiyatını kapsayacak bir antoloji çalışması ise ne yazık ki yarım kaldı.

Çeviriler, bilimsel araştırmalar

Tarih dünyası da onun çalışmalarını yakından izliyordu. Çalışmaları Baysun, İnalçık, Wittek, Babinger ve daha pek çok yerli ve yabancı tarihçinin gözünden kaçmıyordu. Doğrudan doğruya İngiliz tarihçileri, İngilizlerin ünlü Osmanlı tarihçisi Richard Knolles hakkında kendisinden bilgi istiyorlardı. İngiliz arşivlerinden derlediği yüzlerce belgeyi İnalçık'la ortaklaşa yayımlama tasarısı da ne yazık ki gerçekleşmedi.

Burian korkusuz ve yürekliydi. Nazım Hikmet'in şiirlerini 'Kurtuluş'tan Sonrakiler'e alırken hiç duraksamadı. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi olayları sırasında (1947) Cumhurbaşkanı İnönü'ye yazdığı mektup, onun medeni cesaretinin ilginç bir örneğidir. Köy Enstitüleri'ni kapatmaya çalışan yıkıcı zihniyete karşı sesini yükselten, yükseltebilen ender mi ender kişilerden biri de Orhan Burian olmuştur.

Ölümü üzerinden yarım yüzyıldan çok zaman geçti.

HAYDARPAŞA'DAN İZMİR'E TARİH SÖYLEŞİLERİ

Eserleriyle, çevrileriyle, bilimsel araştırmalarıyla yaşayacaktır Burian. Ne diyordu bu büyük insan: “Ölülerimiz için anma ve yaslanma törenlerinden vazgeçelim. Yařayan yanlarını bilmek ve sevmek onlarla ayrılmamacasına beraber olmak demektir.”

Cumhuriyet, 5 Mayıs 2006.

MEHMET BAŞARAN VE HASAN ÂLİ YÜCEL

Ahmet Hamdi Tanpınar, yakın arkadaşı Hasan Âli Yücel'in ölümünden sonra yazdığı bir yazıda onun Köy Enstitüleri'nin kurucusu olduğunu dile getirerek şöyle der : “Enstitülerin sadece münevver yetiştirmemizdeki tesadüfleri değiştirmesi bence kâfidir.” Tanpınar, bu sözüyle, aydın yetiştiren mekânlarımızın kentlerden köylere kadar indiğini vurgulamak istemiştir. Bu, edebiyatımızda sözün tam anlamıyla bir devrimdir. Köy Enstitülü yazarlarımız bize gerçek anlamda köyü, köy yaşamını anlatmışlardır. Bu gelişme, geniş anlamda “köyün gücü”nü göstermektedir. Ataç, enstitü çıkışlı yazarlardan köyü değil, köylüye kentleri anlatmalarını isterdi hep. Peki köyü ve köylüleri kim anlatacaktı? Enstitü çıkışlı yazarlar, bu alanda inanılmaz bir atılım yaptılar ve yepyeni bir çığır açtılar.

Mehmet Başaran, Köy Enstitüsü çıkışlı yazar, şair ve düşünürlerimizden biridir. Kısaca özetleyelim: Başaran 1926 yılında Lüleburgaz'ın Ceylan köyünde doğdu. Uzunköprü Gazi Mahmut ilkokulunu bitirdikten sonra Kepirtepe Köy Enstitüsü'ne girdi. Burayı 1943 yılında tamamladı ve Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'ne yazıldı. Prof. Sabahattin Eyüboğlu, burada tanıdığı Başaran'ı şöyle anlatır:

“Kırk bin köyün en yoksullarının birinden geliyordu Başaran. Kendi yağıyla kavrulmuş sabırlı titizliği hâla

üzerindeydi. Sin sin, için için bakışları, yakalanması güç, ama yakalanınca da insanı birden ısıtan bakışları vardı. Köylünün bahtı gibi kolay kolay açılmaz, ama açıldı mı yaman açılır, birden sözün en acısı veya en tatlısıyla boşanıverirdi (Eyüboğlu'nun Ahlat Ağacı'na yazdığı önsöz).

Başaran 1945 yılında bir gün Hasanoğlan'dan Ankara'ya gelir. "Bilim İşçisi" Orhan Burian'la tanışmak için. Bu onun yaşamının en önemli dönüm noktalarından biridir. Bunu kendisinden dinleyelim:

"1945'te birgün, Fakülte'nin önünde durdum. Bir boz elbiselerime, içi nasırlı soyuk soyuk ellerime baktım; kendi okuduğumuz daha sıvası kurumamış taze taze harç kokan yerleri hatırladım, bir de bu güzel yapıya baktım; cesaretim kırıldı... Neden sonra Orhan Burian'ı tanıyabilmek için yürüdüm..."

Orhan Burian'la karşılaşınca, bambaşka bir adam karşısında olduğunu anladı. "Beni öylesine kendisine doğru yükseltmişti ki, henüz tanıştığımız halde; çoktan beri görmediğim bir dostta, bir ağabeye, özlediğim bir öğretmene kavuşmuşçasına dilim çözülmüştü. Büyük bir ilgiyle dinliyordun. Adamakıllı kanım ısınmıştı ona ..." *Ufuklar*, özel sayı, (15/16 (1953), 82- 83)).

Orhan Burian'la tanışması gerçek bir dostluğa dönüştü. Amerika'da bulunduğu sırada onunla mektuplaşırlar. Burian bir Anadolu gezisi sırasında Edremit'te Başaran'lara uğradı. Birlikte Edremit'i, zeytin ülkesini ve Bergama harabelerini gezdiler. Bugün, Orhan Burian'ı yakından tanıma fırsatını bulmuş pek az insandan biridir Başaran...

Başaran, Burian'ın vakitsiz ölümüne duyduğu acıyı, tıpkı Dağlarca gibi, şiirle dile getirdi. "İlk Tohum Patladığında" başlıklı şiirin ilk bölümünü buraya alıyorum.

*İlk tohum patladığında uç verdiğinde ilk
Bitki
Üstümüzde olacak bakışın
Ak bulutlar iplik iplik sarkacak yere
Sesini duyacağız kitaplar boyu
Anılar yakacak içimizi...*

Başaran genç yaşta bir şair olarak sevildi. “*Ahlat Ağacı*” 1946 yılında ikinci baskısı yapılan Orhan Burian’ın derlediği *Kurtuluşstan Sonrakiler*’de yer aldı. Fakat nedense Ataç, bu şiiri bir türlü beğenmedi. Ama bunun nedenini de açıklamadı. Oysa Eyüboğlu, o güzelim şiiri bakın nasıl değerlendiriyor:

“*Köyün şehirde, şehrin köyde eriyebileceğini ve bu erimeden en lezzetli fikir meyvalarımızın doğacağını insan Başaran ve Başaran gibileri gördükçe anlıyor. Ahlat Ağacı iki köklü ağacın ta kendisidir.*” Bu güzelim şiirin ilk dizeleri şöyle:

*Eşin dostun yaşıyor bak bahçelerde
Sen çıplak bir doruğun üzerindesin
Tam rüzgârın engini sardığı yerde*

*Durmuşsun kırların bir ucuna
Ah senin halin köylü hali
Yaşarsın kıraç toprakta Servi - simin misali*

Başaran’ın yazarlığı da şairliği gibi öğrencilik yıllarına kadar geri gitmektedir. O bir aydın sorumluluğu ile birçok esere imza attı. “Özgürleşme Eylemi” olarak adlandırdığı

Köy Enstitüleri üzerine yazdıkları çağına tanıklık eden oldukça önemli eserlerdir. Köy Enstitüleri'nin kuruluşunu gerektiren koşullar, enstitülerin kuruluşu, gelişmesi, yapısı, Yüksek Köy Enstitüsü'nün yaşama geçirilmesi; son çözümlenmede enstitülerin kapatılma süreci... Bütün bu aşamalar, bir tanık olarak incelenmiş ve onun usta kalemiyle bir bütünlük kazanmıştır. Bu eserlerinde Başaran, okul arkadaşlarından okul müdürüne, Genel Müdür Tonguç'tan Bakan Hasan Âli Yücel'e varıncaya kadar herkesin emeğini, hakkını veren bir çizgi izlemiştir. Şimdi de bunun yeni bir örneğini vermektedir. Onun son olarak çıkan, büyük aydınlanmacı Hasan Âli Yücel'i anlatan kitabından söz etmek istiyorum. Başaran'ın sunuş cümleleri, kitabın ruhunu ve felsefesini kusursuz biçimde dile getiriyor:

“Biz Hasan Âli - Tonguç yetiştirmeleri onların sevinçlerini de acılarını da birlikte tattık. Çağdaş bilgemiz, Köy Enstitüleri Dergisi'nde dile getirilen ilkelere uyararak yaşadı; Halk düşmanları ona baldıran şerbetini içirmeye kalkıştığı halde, yüreğinin durduğu ana değin “uyuyanları uyandırma” işini sevgiyle sürdürdü. Devrimci Türkiye'nin ekin yaşamına bir ruh olarak hümanizmayı katanlardan biriydi Yücel.” (*Büyük Aydınlanmacı Öğretmenim Hasan Âli Yücel*, T.İş B., İstanbul, 2008).

Başaran'ın Yücel'le tanışması öğrencilik yıllarına kadar geri gider. Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nde bir toplantıda şiir okurken tutulup kalan Başaran'ı güç durumdan önce Tonguç, sonra Yücel kurtarır. Bakan'la Başaran arasında içten bir söyleşi geçer. Yücel, Kurtuluş'tan sonra, 1922'de İzmir'de öğretmenliğe başladığı günleri anımsar. Yücel, yıllar sonra Başaran'la yeniden karşılaşır. Ama koşullar değişmiştir. Yücel, bir dâvayla yıpratılmak istenmiş,

Köy Enstitüleri'ne karşı yıkıcı bir saldırı başlamıştı. Yücel de Başaran da bundan nasibini almış, “bir ihanet dönemi” bir kasırğa gibi geçmişti. Yücel'i bir gece evinde ziyaret eden eski öğrencisi Doç. Niyazi Berkes (*Unutulan Yıllar*, İstanbul, 1997, 393) “*O şen derviş adam yıkılmış, derin bir kötümserlik içine düşmüştü*” diye yazar. Bu gözlem, Başaran'ın gözlemleriyle uyum içindedir. Köy Enstitüsü çıkışlılara karşı başlatılan “baskı, sürgün, kıyım...” Yücel'i derinden etkilemişti. Yücel, yaşadıklarını, başından geçenleri şiirleştirdi ve bu şiirleri *Dinle Benden* başlığı altında “Tonguç'un Ruhuna” armağan etti.

Yücel, Başaran'la son karşılaştığı zaman İmece dergisinin ne durumda olduğunu sormuş, 1 Mart'ta [1961] çıkacağı yanıtını almıştı. Hele hele Başaran'ın, önsözün İnönü'nün kaleminden çıkmış olduğunu söylemesi Yücel'i eski günlerdeki gibi heyecanlandırmıştı. Başaran, Yücel'le karşılaşmasının sevincini yaşarken, radyo da onun ölüm haberini veriyordu. Artık Yücel sonsuza değin susmuştu.

Başaran, eserinin önemli bir bölümünü Yücel'in Milli Eğitim Bakanlığı döneminde (1938-1946) yaptığı büyük işlere ayırmıştır. Bunları üç başlık altında toplayıp incelemektedir:

- Cumhuriyet'in en önemli eseri Köy Enstitüleri
- Aydınlanmaya ivme kazandıran çeviri devinimi
- Hasan Âli döneminde ortaöğretim, lise vb. eğitim kurumları.

Yücel'in bakanlık döneminde yaptığı işler, Türkiye'yi bir Rönesans'ın eşğine getirdi. Şûralar, komisyonlar birbirini izledi. Ansiklopediler, sözlükler, dergiler ve diğer yayınlar Türk kültür yaşamına yepyeni açılımlar sağladı. 1939-1945

arasında tam dokuz dergi yayınlandı. Kâtip Çelebi'nin ünlü bibliyografya kitabı, Adıvar'ın *Osmanlı Türklerinde İlim*'i Mahmut Kemal İnal'ın *Son Sadrazamlar*'ı yayınlanan eserler arasında yer almaktadır.

Dünya klasiklerinin Türkçeye çevrilmesi, tarihin büyük çeviri hareketleri içinde yer almaktadır. Bu hareketlerden üçü insanlık tarihi bakımından büyük önem taşımaktadır. Bunlardan birincisi antik dönemde Grek, Mısır ve Mezopotamya arasındaki ilişkilerde görüldü. İkincisi İslam dünyası ile Grek dünyası arasında görüldü. Bu çeviri hareketi antik dünyanın İslam dünyası aracılığıyla yeniden "keşf" edilmesine önemli bir katkıda bulundu. Yücel'in başlattığı çeviri etkinliği, Türkiye ile Batı dünyasının birbirine yaklaşmasına büyük katkıda bulundu. Türkiye'yi Rönesans'ın eşğine getiren, bu çeviri eylemi olmuştur.

Türkiye'nin içine girmek istediği uygarlık dünyasının eserlerini kendi dilinde okuyup anlaması gerektiği Birinci Neşriyat Kongresi'nde dile getirilmiş, çok geçmeden bir Çeviri Bürosu oluşturularak geniş bir çeviri işine girişilmiştir. Özellikle Ankara ve İstanbul Üniversitelerinin birikiminden çok geniş ölçüde yararlanıldı. Bu alanda öteden beri yapılan bölük pörçük çalışmalar ilk kez bir sisteme bağlandı. Doğu'nun ve Batı'nın anıt eserleri dilimize kazandırıldı. Bu çeviriler yanında *Tercüme* dergisinin yayınına da girişildi. Dergide karşılıklı çeviriler, şiirler, öyküler, düşün yazıları yer alıyor ve çeviri sorunları tartışılıyordu. Derginin kimi özel sayılarının büyük bir boşluğu doldurduğunu özellikle belirtmek gerekir. Bütün bu çabalarla Türkiye, bir çeviri cenneti konumuna geldi.

Başaran, Yücel döneminde orta öğretim konusunu da ele alıyor. Unutmamak gerekir ki Yücel, 1935 yılında siyasete

atılmadan önce iki yıl Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'nde bulundu. Bu görevde bulunduğu sırada anıtsal bir eser hazırladı ve bu eser 1938'de basıldı. *Türkiye'de Orta öğretim* başlıklı bu eserinde Yücel, orta öğretimi bir bütün olarak ele alır. Bu kitapta bütün orta dereceli okulların tarihleri verilmiş ve bu sırada var olanların resimleri de kitaba konmuştur. O nedenle bu anıtsal eserin büyük bir belgesel değer taşıdığını unutmamak gerekir. Yücel'in görevli olarak gittiği Fransa'da orta dereceli kurumları da incelediğini biliyoruz.

Yücel, orta öğretimde Cumhuriyet'in temel ilkelerini egemen kılmak istiyordu. Bu okulların, yüksek öğrenime temel olan genel kültürü ve aydın sınıfı yetiştirmekle görevli olduğunu dile getiriyordu. Ama liselerde öğretmenin konferansçı, öğrencinin de ezberci olmasını istemiyordu. Lise öğretiminde Yücel, dil ve terimler sorununa büyük önem veriyordu. Akademik çevrelerde "Coğrafya" anlayışı yetersizdi. Bunun için Coğrafya Kongresini topladı (1941). Türk dilinin öğretiminde temel bir grameri yapılmamıştı. Gramer Komisyonu, Felsefe Terimleri Komisyonu bu boşluğu doldurmak için toplandı. Yücel, liselerde niteliğin yükselmesine çok önem vermiş, fakat bunların sayılarının arttırılması yoluna gidilmemiştir. Kendisi de bunu dile getirir... Ama mesleki teknik eğitime de büyük önem vermiştir. Yücel, Bakanlığı döneminde çok sayıda lise açma yoluna gitmedi. Şöyle diyor:

"Hazin bir itiraf olacak ama cesaretle ifade edeyim ki bütün seleflerim (öncekilerim) ve haleflerimle (sonrakiler) beraber cümlemiz henüz Türkiye'de "lise kurucusu" olmadık.

Niçin?

Çünkü hiç birimiz Türk kültürünün kaynağı olması lazım gelen medeniyet ve dilleri tayin edip büyük bir fikir hareketine cesaret edemedik. Hatta çoğumuz, böyle bir meseleyi düşünemedik bile... Bu hususta mahdud ve ancak bir başlangıç sayılacak bir teşebbüs, gene 1939 ve 1946 arasına rastlar. Birkaç lisede "klasik şube" nin açılması ve orada Latince ile eski Yunanca'nın okutulmaya başlanması, bu düşüncenin bir denemesi idi. Fakat sonra bu da tutulmadı ve tutunamadı. Bakanın şahsi teşebbüsü mahiyetinden ileri geçemedi."

Başaran'ın eserinin büyük bir bölümü Köy Enstitüleri üzerinedir. Konu olaylar, anılar, tanıklar bağlamında ele alınıp işlenir ve görsel malzemeyle de desteklenir. Böylece "Bize özgü, ama dünya eğitimine katkı sayılan özgün eğitim kurumları" ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Çok partili yaşama geçtikten sonra enstitüler üzerine kurulan yoğun baskı bunların kapatılmalarıyla sonuçlandı. Yalnız enstitüler kapatılmakla kalmaz, Yücel'in başlattığı çalışmalar, ortaya koyduğu eserler teker teker yok edilir. Üstelik uydurma bir dâvayla da yıpratılmaya çalışılır. Tam bir cadı kazanı kaynar Türkiye'de birçok kimse deyim yerindeyse yalancı tanık olarak dinlenir. Yücel bu hukuk ve insanlık savaşında yalnız bırakılır.

Hasan Âli Yücel'in Türk eğitim, kültür, sanat ve aydınlanma tarihinde seçkin bir yeri vardır. 1997'de UNESCO, O'nu anılmaya değer büyük adamlar listesine koymuştur. Yücel'in 100. doğum yılı etkinlikleri pek çok eserin ortaya çıkmasına fırsat verdi. Yücel, yurdun her yerinde konferans, seminer, sempozyum vb etkinliklerle anıldı. Onun yaşamını ve eserini inceleyen yayınlar yapıldı. Dahası, bakış açısı değişti ve onu vaktiyle suçlayan yargılar yerini

OKUDUKLARIM

daha olumlu bir sağduyuya bıraktı. Başaran'ın kitabı ise çok farklı bir nitelik taşımakta. Bu eser, onu yakından tanıyan bir aydının, büyük ölçüde kendi tanıklığından yola çıkarak ürettiği özgün bir çalışma özelliği taşıyor.

Yeniden İmece, 24 (Ekim 2009), 109-111.

DİZİN

- Abasıyanık, Sait Faik 285
Abdullah Cevdet 45
Abdurrahman Efendi 63
Abdölmecit 31
Acar, Özgen 62
Adalar 265, 266, 276
Adivar, Adnan 68, 69, 123, 136,
139, 152, 153, 165, 198,
274, 279
Adivar, Halide Edip 152, 216,
298
Adriyatik 120
Ağa Kapısı 217
Ağlasun 190
Ahmet, I., 84
Ahmet Midhat Efendi 117
Ahmet Şerif 93, 94, 95, 97, 133,
150, 212
Akal, Cemal Bali 186
Akbal, Oktay 102
Akçabay, Arif 213
Akçiçek, Eren 194, 288
Akdağ, Mustafa 174, 241
Akhisar 193
Akıncı, Gündüz 103
Akova, Süheyla Balcı 270
Akşemseddin 277
Akşit, Niyazi 213
Aktepe, Münir 183
Alanya 225
Âli Paşa 33, 34
Ali Paşa meydanı 27
Ali Reşat 250
Allard, Guy 207
Almanlar 219
Almanya 17, 50, 166, 173, 192,
220, 234, 241
Almeida, Manuel de 237, 238
Alnar, Hasan Ferit 90
Alsancak 27, 29, 30, 35
Altıok, Mustafa 74
Altundağ, Şinasi 173
Alvares, Francisco 237, 238
Amasya 225
Amerika 27, 137
Anadolu 25, 27, 28, 51, 52, 54,
108, 109, 206, 211, 225,
226, 228, 230, 231, 292
Anafartalar 41, 43, 44
Anagnostakis, Ilias 228
Anar, İhsan Oktay 117
Anday, Melih Cevdet 159
And, Metin 117
Anhegger, Robert 206, 227

HAYDARPAŞA'DAN İZMİR'E TARİH SÖYLEŞİLERİ

- Ankara 11, 16, 24, 43, 45, 46,
47, 50, 60, 61, 62, 67, 78,
102, 103, 108, 110, 127,
128, 134, 135, 148, 149,
160, 172, 173, 177, 182,
252, 256, 261, 263, 264,
289, 292
- Antakya 135
- Antalya 225
- Arapkir 46
- Araplar 188
- Arıburnu 39
- Arıkan, Gizem 11, 164
- Arifiye 150
- Arslan, Ahmet 70, 143
- Asena, Orhan 79
- Asır 204
- Aslan, Rahmi 72
- Asya 36, 210, 230
- Aşağı Kale 23
- Aşık Garip 230, 231
- Ataç, Galip 192, 193, 194
- Ataç, Nurullah 77, 79, 136, 157
- Atanasios 278
- Ataş, Ali Ekber 161
- Atatürk 43, 49, 50, 51, 53, 54,
67, 88, 89, 91, 132, 153,
166, 176, 177, 287
- Atina 229, 230
- Attila 223
- Aubin, Christophe 28
- Aubusson (d'), Pierre 207
- Avcı, Ali Haydar 241
- Avrupa 27, 28, 29, 31, 36, 110,
137, 204, 205, 223, 225,
274, 276
- Avrupalılar 24, 25, 28
- Avusturya 33, 219, 220, 225,
244
- Ayasofya 278, 280
- Ayasuluk (Selçuk) 189
- Aydın 25, 28, 30, 32, 33, 34, 63,
64, 154, 193, 261
- Aydın vilayeti 64
- Aytür, Necla 143
- Ayvalık 264
- Azerbaycan 118, 298
- Aziz Alexios 230
- Babeuf 140
- Babiâli 30, 244
- Babinger, Franz 122, 123, 137,
174, 206, 279
- Bacqué Grammont, J.L., 119,
122, 300
- Bağdat 9, 234, 236
- Bahaettin Bey 107
- Bakû 298
- Balkanlar 62, 118, 120, 192,
199
- Balta, Evangelia 228
- Banat 239
- Barbaro, Nicolo 277
- Barkan, Ömer Lütfi 226
- Barrie, J.M., 136, 163
- Barthold, Vladimir 243
- Basmane 35
- Basra Körfezi 233, 237
- Başaran, Mehmet 6, 135, 143,
149, 159, 162, 251
- Başdurak camii 24
- Batı Anadolu 25, 27, 193, 225
- Bayar, Celal 155
- Bayata, Nazım 264
- Bayatlı, Osman 135
- Bayezit II 86, 165, 205, 206,
207
- Bayezit (Şehzade) 18, 74, 75,

DİZİN

- 165, 205, 206, 207, 210,
211, 215
Bayezit, Yıldırım 165, 210
Baykal, Füsün 270
Baykurt, Fakir 102, 159
Baykut, Cami 226
Bayraklı 141
Baysun, Cavit 116, 137, 204
Bayur, Yusuf Hikmet 92
Beethoven, Ludwig Van 72
Beldiceanu, Nicoara 206
Belge, Murat 214
Bellini, G. 122, 208
Bender Abbas 234
Bergama 135
Berkes, Niyazi 48, 68, 169, 255
Berlin 69
Bertipaglia, Passio di 278
Besim, Zeynel 261
Beyatlı, Yahya Kemal 217
Beyazıt 217
Beyazıt (semt) 215, 217
Beydağ 292, 293
Beykoz 31
Beypazarı 189, 190
Beyru, Rauf 33
Beyrut 36
Bıçakçızade Hakkı 34
Bilge, Rifat 35, 66, 116
Birecik 235
Biret, İdil 84
Bizans 108, 110, 213, 214, 226,
228, 275, 279
Bizans İmparatorluğu 226
Blancfort 207
Bocage, Barbié du 27
Bolu 213
Boratav, P.N., 87
Bosna - Hersek 239
Boston 209
Boulanger, Patrick 268
Bourganeuf 207
Bowen, Harold 137
Bozkurt, Mahmut Esat 63
Börekçi, Çetin 93, 212
Braudel Fernand 111, 208
Burian, Kısmet 143
Burian, Orhan 6, 77, 84, 113,
135, 136, 137, 139, 140,
141, 142, 143, 144, 145,
146, 148, 149, 150, 151,
152, 154, 155, 157, 158,
159, 160, 161, 162, 163,
164, 165, 213, 238, 252,
253
Bursa 51, 206
Busbecq 59, 60, 61, 181, 182,
184, 219, 224
Büyük İskender 120
Büyükkayalar, Ziya 7, 285, 286
Caddebostan 298
Cafer Çelebi 280
Cağaloğlu 216
Cambridge 144, 164
Canberk, Eray 71, 141, 212,
215, 303
Cantacasin, T.S. 86
Caoursin, G. 86, 207
Caoursin, Guillaume 207
Carlyle, Thomas 66
Cedden, Muna 239, 302
Cem Sultan 6, 86, 204, 205,
206, 207, 209
Cenevre 46
Cenova 276

HAYDARPAŞA'DAN İZMİR'E TARİH SÖYLEŞİLERİ

- Cevat Abbas 40
Cevdet Paşa 111, 175
Ceylan köyü 251
Clogg, Richard 266
Coşkun, Aydın 154
Cumhuriyet 54, 112, 209, 231,
285
Cunda 264, 266, 272
- Çalışlar, Oral 49
Çanakkale 247
Çapa 212, 218
Çarşamba 55
Çavdarhisar 135
Çemberli Taş 215
Çığ, Muazzez İlmiye 143
Çorlulu Ali Paşa 244
Çöpler 187
Çukurova 230
- Dağlı, Yücel 115
Dallam, Thomas 81
Dallegio, Eugène 226, 228
Dankoff, Robert 114, 118
D'Aubusson, Pierre 207
Deismann 123
Delhi 235
Deli Hasan 239
Demir, Aydoğan 11, 217
Demircioğlu, Halil 174
Demirkapı 118
Denizli 34
Deny, Jean 125
Dernschwam, Hans 59, 60, 61,
219, 221
Devir (gazete) 34
Divanyolu 216
Divriği 109
- Diyarbakır 128, 129, 235
Doğu Akdeniz 23, 24, 27, 35
Doğu Anadolu 93, 109, 127,
173, 192, 235, 237
Doğu Roma 213
Dozy, R 47
Duhamel, Georges 125
Dulibine, Bruno 228
Dumbarton Oaks 108
Dürrinev Hanım 217
- Ebussuud Efendi 183
Ecevit, Bülent 49, 142, 145, 163
Edirne 245
Edirnekapı 215
Edremit 135, 252
Ege 72, 292, 295
Ege Bölgesi 292
Ege Üniversitesi 295
Eğın 88
Eğriboz 276
Einstein 69, 70
Eldem, Edhem 269
Emden, Cemal 109
Emen, Sabahat 183
Eminönü 10, 215, 218
Enata, Muhtar 139, 144
Engelhardt 250
Epçeli, Nilüfer 197
Erciş 172
Erdel 246
Eren, Meşkûre 116
Ergüden, Işık 207
Erinç, Orhan 103
Erkal, Ali Ekrem 7, 289, 291
Ermeniler 24, 28, 227
Eronat, Canan Yücel 125
Ersoy, Muazzez 87

DİZİN

- Ertaş, Mustafa 135
Ertaylan, İsmail Hikmet 204
Ertem, Sadri 101
Eski Foça 11, 120, 296
Eşrefoğlu, Eşref 214
Eşrefpaşa 27
Etiyopya 237, 238
Et Meydanı 215, 217
Eugene, O'Neill 308
Evliya Çelebi 6, 24, 97, 113,
114, 115, 116, 119, 121,
198, 214, 225
Eyice, Semavi 208, 221, 227,
248
Eyüboğlu, Sabahattin 149, 152,
251
Eyüp 55, 285, 286

Faroqhi, Suraiya 239
Fatih 6, 55, 107, 120, 121, 122,
123, 124, 174, 205, 206,
210, 211, 213, 215, 229,
274, 277, 278, 279, 281
Febvre, Lucien 188
Fener Patrikhanesi 231
Ferdinand 59, 181, 182, 184,
219
Feridun Ahmet Bey 190
Foça 296
Frangakis, Syrette, E 27
Fransa 53, 207, 208, 245, 246,
250
Fransız 25, 27, 29, 212, 214,
225, 246, 247, 295, 296
Fransız İhtilali 27
Freely, J. 214
Freely, John 214
Frenkler 24, 28

Függer 219

Gabriel, Albert 6, 125, 126,
127, 129, 131, 134
Galata 19, 120, 122, 217, 223,
278
Gazi Hasan Paşa 265
Gedikpaşa 217
Gediz 31, 187
Gelibolu 245, 246
Genç, Mehmet 269
Georgios, Trabzonlu 281
Gerlach, Stephan 219, 225
Gide, André 129
Girit 220, 276
Goa 233, 234
Godinho, Manuel 237
Goffe, Thomas 164, 165
Gökalp, Ziya 6, 45, 47, 53, 88,
166, 217
Gökbilgin, M. Tayyip 248
Göknil, Seniha Bedri 156
Gökyay, Orhan Şaik 113, 213
Göller yöresi 225
Göncü, Alper 103
Görög, Demeter 247
Göyünç, Nejat 220, 226, 227
Gözcü, Alev 172
Göztepe 35
Grignaschi, Mario 276
Griswold, William J. 243
Guilleman, Amédé 65
Güler, Cemal Nadir 146
Gülhane Parkı 216
Günyol, Vedat 6, 47, 101, 136,
140, 141, 143, 144, 145,
146, 149, 154, 160, 161,
162, 227

HAYDARPAŞA'DAN İZMİR'E TARİH SÖYLEŞİLERİ

- Gürsel, Nedim 208, 209
 Güzelyalı 27
- Habeşistan 237
 Hakim Efendi 114
 Halaçoğlu, Yusuf 45
 Halep 234, 235, 236, 237
 Haliç 19, 278, 285
 Halil Rifat Paşa 35, 66
 Halkapınar 31
 Hama 235
 Hamlet 293, 295
 Hammer, Joseph von 114, 175
 Hanioglu, Şükrü 48
 Hardy, Thomas 137
 Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü 148, 149, 251, 252, 254, 292, 304
 Haydarpaşa 1, 9, 10, 11, 15, 16, 17, 19, 148
 Herodotos 188
 Hicaz 9, 72, 225
 Hindistan 27
 Hint Okyanusu 6, 233, 234, 236
 Hisar Camii 24
 Hizmet 34
 Hoca Sadeddin 175, 189, 211, 280
 Hollanda (Felemenk) 181
 Horvath 247
 Huxley 136, 163
 Hürmüz 233
 Hürrem Sultan 217
- Iorga, Nicolae 121, 243
 Irak 189, 198, 233
 Isodoro (Kievli) 277
- Isparta 226, 227
 İbni Haldun 111
 İbrahim Müteferrika 200
 İbrahim Paşa 235
 İkonomos 265
 İlgürel, Mücteba 114
 İliç 187
 İmre, Tököli 244
 İnalçık, Halil 117, 137, 174, 206, 210, 277
 İnal, Mahmut Kemal 256, 307
 İnan, Abdülkadir 241
 İnan, Afet 50
 İngiltere 27, 137
 İnönü, İsmet 49, 51, 137, 177, 275
 İran 24, 222
 İsidorro (Kardinal) 278, 305
 İskender 294
 İsmail Habip 101
 İsmail Sıtkı 92
 İspanya 62, 188, 192
 İstanbul 6, 9, 10, 11, 15, 16, 17, 18, 19, 28, 30, 32, 34, 35, 36, 39, 41, 42, 46, 50, 55, 59, 60, 63, 64, 67, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 81, 82, 84, 86, 87, 90, 93, 97, 98, 99, 100, 107, 108, 109, 110, 111, 114, 115, 116, 118, 120, 123, 126, 127, 128, 129, 131, 133, 134, 139, 140, 141, 143, 145, 146, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 157, 160, 161, 162, 164, 172, 181, 190, 191, 197, 198, 199, 209, 211, 212, 213, 214,

DİZİN

- 215, 216, 217, 218, 219,
220, 221, 222, 223, 225,
228, 243, 245, 246, 247,
248, 254, 255, 256, 260,
265, 268, 269, 270, 274,
275, 276, 277, 280, 281,
286, 297
- İtalya 279
- İtalyanlar 34, 221
- İzmir 1, 5, 9, 11, 18, 23, 24, 25,
26, 27, 28, 29, 30, 31, 32,
33, 34, 35, 36, 63, 64, 65,
66, 67, 68, 69, 72, 79, 88,
92, 103, 113, 141, 142,
164, 172, 193, 226, 229,
234, 237, 254, 261, 262,
270, 288, 289, 290, 294,
296, 297
- İzmir Devlet Senfoni Orkestrası
72
- İzmit 244
- İzzet Molla 218
- Jaeschke, Gotthard 167
- Kadırğa 215
- Kadifekale 23
- Kafesoğlu, İbrahim 174
- Kafkasya 107
- Kahire 46, 235
- Kahraman, Seyit Ali 115
- Kâmil Paşa 35, 231
- Kanar, Mehmet 154
- Kanuni Sultan Süleyman 59,
60, 75, 181, 182, 223,
240
- Kapadokya 228, 229, 230, 231,
232
- Kapalıçarşı 10, 17, 215
- Karabekir, Kâzım 107
- Karadeniz 202
- Karadeniz, Şadan 201
- Karal, Enver Ziya 174
- Karaman 209, 225
- Karamanlılar 225, 227, 228
- Karamanlı Mehmet Paşa 205,
206
- Karamanoğulları 206
- Kara Mustafa Paşa 244
- Karaosmanoğulları 25
- Karatay, Fehmi Ethem 126
- Karatay, Sadrettin 249
- Karaveli, Orhan 39, 260, 263
- Karayazıcı, Abdülhalim 239
- Karlıdağ, Gül 161
- Karlofça 244
- Karolidis, Pavlos 229
- Kasaba 28, 30
- Kastamonu 66, 193, 261
- Katırcı Yani 33
- Kâtip Çelebi 198, 256
- Kâtipzadeler 26
- Kaynaradağ, Arslan 147
- Kayseri 225
- Kazmaz, Süleyman 101
- Kemalpaşazade 175, 277
- Kemeraltı 26, 30, 289, 290
- Kepirtepe 251
- Kıbrıs 274
- Kıray, Mübeccel 36
- Kırıkkale 149
- Kıvami 280
- Kızılçullu 292
- Kızıldeniz 234, 237
- Kızlar Ağası Hanı 290
- Kilikya 199

HAYDARPAŞA'DAN İZMİR'E TARİH SÖYLEŞİLERİ

- Kitromilidis, Pachalis 267
Knolles, Richard 137, 164, 223
Kocadağlı, Aylin Yaman 270, 272
Kofopoulos, Savvas 269
Kolodny, Emile 269
Kolomb 185
Konak 35, 40
Konstantinopolis 110, 274, 276, 278
Konya 209, 213, 225
Kordon 11, 36
Kordonboyu 29
Korfu 276
Korkut, Saffet 149
Köprülü, Orhan Fuat 174, 291
Koroğlu 230, 231
Köylü Gazetesi 78
Kreiser, Klaus 115
Kritovulos 122, 229, 279
Kuban, Doğan 17, 107, 108, 214
Kudüs 220, 221, 230
Kulcsar, Istvan 247
Kumkapı 217
Kurtuluş Savaşı 54
Kuşadası 296
Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu 223
Küçük Asya 230
Lale Devri 200
Langlebert, J. 65
Lar 236
Laroche, Jean 134
Latimer, Frederick P. 139
Latin Amerika 137
Lefort, J., 204
Legrand 228
Levantenler 30, 33, 297
Levent 19
Levidis, Anastasios 230
Lewis, Bernard 114
l Habip, İsmail 101
Lindau, Rodolf von 36
Lizbon 185
Lomellino, Angelo Giovanni 277
Lorisch, Melchior 219
Lozan 52
Ludwig, Emil 89
Lüleburgaz 251
Lütfi Efendi 31
Macaristan 72, 189, 223, 244, 247, 250, 298
Macar Krallığı 120, 245
Macarlar 245
Macar Mültecileri 248
Mahmut Esat (Seydişehirli) 63
Mahmut II 250
Mahmutpaşa 10, 17
Mahmut Raif 217
Mallouf, Amin 34
Mallouf, Nassif 34
Malvezzi 219
Mamboury, E. 214
Manisa 25, 26, 34, 73, 198
Mantran Robert 214
Mantran, Robert 16, 116, 214
Mardin, Şerif 48
Mardin, Yusuf 144
Marsilya 245
Matrakçı Nasuh 127, 198
Mayes, Stanley 84
Medine 233, 237

DİZİN

- Megali İdea 228
Mehmet Aşık 198
Mehmet I (Çelebi) 78, 79
Mehmet III 82, 85
Mehmet İzzet 68
Mehmet Refet 92
Mekke 233, 237
Meles çayı 35
Menderes, Adnan 155, 295
Menemenlizade Tahir 63
Menteş, Ali 287, 288
Menteş, Namık Kemal 287
Menzel 198
Meriç, Münevver Okur 204,
207, 208, 209
Merzifonlu Kara Mustafa Paşa
244
Mestre, Alfonso 235
Meszaros 247
Mezopotamya 256
Mısır 36, 64, 206, 214, 218,
225, 233, 235, 256
Michailaris, Panagiotis D. 267
Midilli 107, 266, 267, 268, 269,
270, 273
Mikes, Kelemen 6, 245, 246,
247, 248, 249
Miller, Arthur 136
Miller, S.M. 136
Milli Kütüphane 288
Milli Mücadele 50
Mimar Sinan 5, 72, 73, 217
Misailidis, Evangelinos 227
Mithat Paşa 35, 63, 66
Mohaç 219
Molova 267
Mommsen, Th. 61
Montesquie 89
Mora 120
Mordtmann, A.D. 61
Muğla 34
Muna 239
Muradiye Camii 73
Murat III. 223
Murat IV. 74, 118
Museviler 28, 33
Mustafa Enver 63, 65
Mustafa Kemal 39, 41, 42, 43,
44, 47, 88, 177, 297, 298
Müteferrika, İbrahim 175, 200
Nahçevan 60
Naima 175
Namık Kemal 53, 217, 266,
269, 287
Napoléon 279
Napoli 208
Nazım (Dr.) 137
Nazım Hikmet 77, 78, 137, 216
Nazime Hanım 43
Nebioğlu, Osman 144
Necatigil, Behçet 213
Necip Asım 115
Necla Aytür 143
Nedim 208
Neşri 87, 197, 280
Nevruz 34
Nevşehir 225
New York 19
Niğde 96, 129
Nil 119
Noyan, Selma Türkis 221
Nusret Bey 43
Nürnberg 220
Oral, Zeynep 91

HAYDARPAŞA'DAN İZMİR'E TARİH SÖYLEŞİLERİ

- Orhan Kemal 16, 17
Orhonlu, Cengiz 248
Orta Anadolu 135
Orta Macaristan 244
Ortaylı, İlber 220
Osmanlı 25, 27, 32, 33, 78, 107, 108, 109, 110, 137, 200, 205, 207, 210, 211, 213, 214, 216, 217, 219, 220, 222, 223, 227, 229, 231, 244, 246, 247, 279, 288, 295, 296
Osmanlı İmparatorluğu 78, 223, 244, 245, 296
Osmanlılar 210
Ostravica'lı Konstantin 278

Önen, Yaşar 221
Özbaran, Salih 11, 143, 164, 184, 212, 213, 234, 237, 248
Özerdim, Sami N. 164, 249
Özkök, Rüknu 212, 213, 215, 216
Özön, Mustafa Nihat 101, 116
Öztürk, Yücel 197
Özyiğit, Ömer 11, 265

Pamuk, Orhan 176
Panzac, Daniel 296
Paris 35, 36, 65, 68, 69, 116, 126, 128, 131, 148, 152, 154, 239, 261, 274, 295
Parry, V.J., 164, 165
Pasarofça 245
Peçevi İbrahim 175
Peçuylu İbrahim 200
Perrot 61

Pertusi, Agostino 275, 276, 277, 280
Peru 192
Petervaradin 245
Piri Reis 198, 265
Piriştina, Ahmet 141
Pius II 121
Planhol, Xavier de 188
Portekiz 6, 233, 234, 235, 236, 237, 238

Raby, Julian 123
Racine, J., 74, 76
Raif, Mahmut 217
Rakoczi 6, 244, 245, 246, 248, 250
Rakoczi, Ferenc 244, 245, 246, 248
Rebelo, Nicolau 236
Refik, Ahmet 204, 244, 248
Resneli Niyazi 213
Reyhanlı, Tülay 84
Rizos, N. 228
Rodas, Mihail 33
Rodos 207
Rodos Şövalyeleri 86
Roma 213, 214, 274
Roxane, Rüksan 75
Rumeli 211
Rumlar 24, 28, 33
Rusya 245

Sadi 209
Sait Efendi 200
Sakallı Celal 260
Sakız 276
Sakkari, Yorgo 265, 266
Sallaville, Séverin 226, 228

DİZİN

- Samsun 44
Sanders, Liman von 42
Saraçhane 215, 217
Sarayarkası 144
Sarıkişla 18, 29
Sarımsaklı 264, 272
Sarıyıldız, Gülден 269
Sathas 228
Saylan, Türkan 161
Sbidzmuller, Henri 131
Schweigger, Salomon 6, 219,
220, 221, 222, 223, 224
Selanik 36
Selçuk Hatun 211, 309
Selçuk, İlhan 160, 260
Selçuklu 108, 110
Selen, Hamit Sadi 197
Selimiye Camii 73, 109, 221
Semerkand 235
Serap Yılmaz 7, 27
Serhas 120
Sertel, Mehmet Zekerya 297
Sertel, Yıldız 297
Shakespeare 46, 81, 160, 163,
208
Silistre 217
Silivri 144
Sinan 5, 72, 73, 109, 217
Sinzendorf, Joachim von 219
Sirmen, Ali 297
Sokullu Mehmet Paşa 190, 222
Somar, Ziya 67, 68, 288
Söke 289
Spatar, Halim 84
Stein, Heidi 221
Storari, Luigi 26, 33
Sultanahmet 214, 215, 216
Sultanahmet Meydanı 214
Sussheim, Karl 48
Süleymaniye 73, 109, 113, 215,
217
Süleymaniye Camii 73, 109,
215, 217
Sümbülzade Vehbi 217
Süveyş 234
Synge, J.M. 136
Syrett, Elena Frangakis 27
Şadırvan camii 24
Şah İsmail 230, 231
Şakiroğlu, Mahmut H. 226,
275, 280, 281
Şam 9, 234, 235
Şarlken 223
Şehit Ali Paşa 245
Şehsuvaroğlu, Halûk 144, 146
Şener, Sevda 143
Şeref, Mehmet 262
Şerif, Ahmet 93, 94, 95, 97,
133, 150, 212
Şeyh Bedreddin 5, 77, 78, 79,
217
Şiraz 235, 236
Şostakoviç 90
Taeschner, Franz 197
Tagore 136
Tagore, R., 136, 163
Tahtakale 10, 17, 218
Takiyeddin 222
Taksim 18
Talat Paşa 53, 166
Talay, Rasim Ferit 41
Tanin 212
Tanpınar, Ahmet Hamdi 76,
123, 133, 216, 251

HAYDARPAŞA'DAN İZMİR'E TARİH SÖYLEŞİLERİ

- Tanzimat 27, 29, 31, 32, 53, 55, 227, 250
Tarsus 199
Tasnadi, Edit 246, 248
Tavernier, Jean Baptiste 24
Tekirdağ 245, 246, 247
Tenreiro, Antonio 235
Tepebaşı 18
Tepeyran, Ebubekir Hazım 5, 66, 102, 150, 193
Terkenli, Theano 270
Tevfik Fikret 39, 51, 53, 153, 154, 262, 263, 298
Tevfik Nevzat 34, 63, 64, 66, 103, 261
Texier, Charles 226
Tezcan, Nuran 116, 117, 119
Tezcan, Semih 115
Thévenot, Jean 24
Thuasne, L. 204
Thuasne, L., 204
Timur 223
Tokadizade Şekip 66, 103
Tolstoy 279
Tolun, Atilla 143
Tonguç, İsmail Hakkı 254, 255
Topkapı Sarayı 5, 82, 84, 121, 205, 215, 216, 277
Toroslar 135
Tott, Baron 247
Tott, Fransuva 247
Toynbee, A., 266
Tököli İmre 244
Trabzonlu Georgios 281
Tripoli 237
Troya 135
Truva 122
Tuna 120, 270
Tuna, Korkut 270
Tunaya, Tarık Zafer 48
Turan, Osman 174
Turan, Şerafettin 43, 121, 172, 204
Turgutlu 187
Turna, Figen 246, 248
Tursun Bey 277
Türkçü Necip 262, 308
Türkistan 243
Türkiye 27, 28, 36, 52, 55, 107, 109, 110, 137, 201, 212, 219, 224, 227, 229, 245, 246, 247, 248, 250, 287
Türkiye İş Bankası 107
Türkler 24, 29, 111, 221, 223, 226, 247, 274
Türkmen, Zekerya 231
Tütengil, Cavit Orhan 167
Tveritinova, Anna S., 240, 241
Ufuklar 136
Uğur, Necdet 49
Uluçay, Çağatay 213
Ustazade Yunus 290, 291
Uşaklıgil, Halit Ziya 28, 34, 67, 89, 139
Uzunçarşılı, İsmail Hakkı 204, 206, 277
Uzunköprü 251
Ünal, Rahmi Hüseyin 72
Ünaydın, Ruşen Eşref 39, 41, 51
Ürgüp 225
Üsküdar 223
Vahdettin 50

DİZİN

- Vasco da Gama 184
Vasıf Efendi 114
Vatin, Nicolas 204
Veinstein, Gilles 298
Veli (Buldanlı) 92
Venedik 220, 276, 279
Vergin, Nurettin 128
Verzone, Paolo 108
Viyana 219, 244, 247

Wiener W.M., 214
Witteck, Paul 137, 174

Yahya Kemal 121, 217
Yakup Çelebi 210
Yalova 31
Yaltkaya, Mehmet Şerefettin 77
Yaltkaya, Şerefettin 77
Yalvaç 61
Yapıcı, Mestan 292, 293
Yedikule 218, 225
Yemen 87
Yemişçarşısı 28
Yeniceköy 190
Yeni Foça 11, 120, 296
Yenişehir 27
Yeni Ufuklar 136
Yeniyurt 292
Yerasimos, Stefanos 280
Yere 267
Yıldırım Bayezit 165, 210
Yıldırım, Müjgan 107
Yıldız 50
Yılmaz, Elif 270, 272
Yılmaz, Serap 295
Yinanç, Halil Mükrimin 121
Yirmi Sekiz Çelebi, Mehmet 53
Yirmi Sekiz Çelebi Mehmet
Efendi 53
Yorulmaz, Ahmet 265
Yukarı Kale 23
Yunanistan 62, 227, 229, 267,
272
Yurdakul, Mehmet Emin 43
Yücel, Hasan Âli 6, 91, 125,
131, 134, 147, 171, 173,
242, 249, 251, 254, 258,
277
Zagon 246
Zaptçioğlu, Dilek 89
Ziya Somar 67, 68, 288